

Sygn. akt II KK 557/22

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Błaszczyk

w sprawie z wniosku **M. L.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 5 grudnia 2022 r., w trybie art. 535 § 3 k.p.k.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika Skarbu Państwa - Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 1 czerwca 2022 r., sygn. akt II AKa 306/21

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 1 czerwca 2021 r., sygn. akt VIII Ko 156/19

p o s t a n o w i ł:

1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;

2. obciążyć Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 1 czerwca 2021 r., sygn. akt VIII Ko 156/19, Sąd Okręgowy w Warszawie na podstawie art. 8 ust. 4 i art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. 2017. poz. 1987 j.t.) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyni M. L. kwotę 1.000.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłą z pozbawienia wolności jej ojca T. L. przez polskie organy ścigania w okresie od dnia 4 maja 1949 r. do dnia 5 maja 1950 r., w której to dacie końcowej na T. L. wykonano karę śmierci orzeczoną wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w W., sygn. akt SR. [...], oddalając w pozostałej części wnioski w zakresie dochodzonego zadośćuczynienia w kwocie 22.632.440,38 zł i w całości w zakresie dochodzonej

kwoty odszkodowania w wymiarze 4.785.465,37 zł, które to roszczenie nie zostało udowodnione.

Postępowanie przed Sądem I instancji toczyło się bez udziału przedstawiciela Skarbu Państwa, który po powzięciu informacji o prowadzonej sprawie, po zakończeniu czynności procesowej z wnioskodawczynią, złożył dopiero odpowiedź na jej wniosek.

Sąd Apelacyjny w Warszawie jako Sąd II instancji, uznając uczestnictwo przedstawiciela Skarbu Państwa za przewidziane prawem, wezwał do udziału w rozprawie odwoławczej przedstawiciela Skarbu Państwa w osobie Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie. Pełnomocnik prezesa tego sądu, wywiódł w sprawie apelację - wskazując jednocześnie, że właściwym przedstawicielem Skarbu Państwa w postępowaniu jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Po rozpoznaniu apelacji wniesionych przez pełnomocnika wnioskodawczyni i prokuratora Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 1 czerwca 2022 r., sygn. akt II AKa 306/21, utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Kasację od tego orzeczenia wniósł Skarb Państwa – Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, zaskarżając wyrok w całości, na niekorzyść wnioskodawczyni M. L.. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono rażącą obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść wyroku, tj. art. 554 § 2a i § 2b pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy lutowej poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że stroną postępowania jest Skarb Państwa - Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, podczas gdy w sprawach rozpoznawanych na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznanie za nieważne orzeczeń wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego - o odszkodowanie i zadośćuczynienie, w tym o roszczenia oparte o art. 8 ust. 1 tej ustawy, na podstawie art. 8 ust 3 ustawy lutowej, stronami tego postępowania są wyłącznie wnioskodawca oraz prokurator.

W oparciu o tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uznanie, że stronami postępowania są wnioskodawca oraz prokurator i w konsekwencji o pozostawienie kasacji bez rozpoznania - ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia pierwszego zarzutu o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd II instancji.

W pisemnych odpowiedziach na kasację Prokurator Okręgowy w Warszawie oraz pełnomocnik wnioskodawczynie wnieśli o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesiona kasacja jest bezzasadna w stopniu oczywistym, co uzasadniało jej rozpoznanie i oddalenie na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 3 k.p.k.).

Przed wszystkim zgodzić się należy z poglądem wyrażonym w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 stycznia 2022 r., w którym wskazano, że z mocy uregulowania zawartego w art. 19 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2019, poz. 1694) organ reprezentujący Skarb Państwa może brać udział w postępowaniu z Rozdziału 58 KPK (Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie), gdy postępowanie w danej instancji rozpocznie się po dniu 4 października 2019 r., tzn. gdy wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie wpłynie do właściwego sądu po 4 października 2019 r., albo po tej dacie wpłynie do sądu drugiej instancji apelacja wraz z aktami sprawy (k. 386, t. II).

Jak wynika z akt postępowania w sprawie tej wniosek o zadośćuczynienie i odszkodowanie wpłynął do Sądu Okręgowego w Warszawie wcześniej, a zatem stronami postępowania przed Sądem I instancji byli wnioskodawczynie oraz prokurator. Rzecz jednak w tym, że postępowanie odwoławcze w tej sprawie zostało wszczęte z dniem 6 czerwca 2021 r., a zatem Skarb Państwa jest niewątpliwie stroną postępowania, mimo że nie mógł zaskarżyć wyroku Sądu *a quo*.

Słusznie zwraca uwagę pełnomocnik wnioskodawczynie, że przywołany w kasacji pełnomocnika Skarbu Państwa art. 554 k.p.k. oraz dodane ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw paragrafy § 2 a i § 2 b tego przepisu należy rozpatrywać nie tylko w kontekście brzmienia artykułu „wprost”, ale również celowości jego wprowadzenia (*ratio legis*). Zgodnie zaś z treścią art. 554 § 2b pkt 1 k.p.k. dodanym przez art. 1 pkt 98 lit. a ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2019, poz. 1694)

organem reprezentującym Skarb Państwa jest prezes sądu, w którym wydano ostatecznie orzeczenie kończące postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności karnej.

Jednocześnie, należy wskazać, że art. 19 nowelizacji z 2019 roku jest wyjątkiem od reguły przyjętej przez ustawodawcę w art. 6 powołanej ustawy nowelizującej -wskazującym, że „w razie wątpliwości, czy stosować prawo dotychczasowe, czy przepisy niniejszej ustawy, stosuje się przepisy niniejszej ustawy”. Ten wyjątek został wprowadzony przede wszystkim w kontekście normatywnym przepisu art. 552 k.p.k.

Zawarty w art. 19 zwrot „do zakończenia postępowania w danej instancji” oznacza, że w sytuacji wszczęcia postępowania o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie i nieukończenia, tego postępowania do dnia 4 października 2019 r., sprawy te toczą się wedle przepisów dotychczasowych. Brzmienie tych ostatnich wykluczało do dnia 5 października 2019 r. złożenie wniosku przez oskarżonego o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie - w sytuacji, gdy w wyniku skargi nadzwyczajnej został on uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę. (J. M., Komentarz do niektórych przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz do nowelizacji 2019, Warszawa 2020 Lex/el).

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 27 stycznia 2022 r., następcą prawnym powołanego w 1944 r. Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie stał się Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa, która została zniesiona ustawą z 2017 r., a sprawy podlegające orzecznictwu sądów wojskowych zostały przekazane do Izby Karnej Sądu Najwyższego. Nie ulega zatem wątpliwości, że reprezentantem Skarbu Państwa jest w tej sprawie Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego (zaistniało wskazane następstwo prawne).

Decydując się na określenie w art. 554 § 2b k.p.k. organów reprezentujących Skarb Państwa w toczących się, na podstawie przepisów KPK, procesach o odszkodowanie i zadośćuczynienie, prawodawca musiał potraktować wskazane w tym przepisie sądy jako „jednostki organizacyjne, z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2022 r.,

sygn. akt I KA 2/22, Legalis 367685674). Powyższy pogląd znajduje również swoje wsparcie w poglądach doktryny, gdzie podkreśla się, że warunki posiadania uprawnienia do reprezentowania Skarbu Państwa, są oparte na kryterium „zawinienia” w zaistnieniu podstawy do dochodzenia odszkodowania. Z treści art. 554 § 2b pkt 1 i 2 k.p.k. wynika, że organem reprezentującym Skarb Państwa jest prezes tego sądu, w którym doszło do wydania lub skontrolowania i utrzymania w mocy niezasadnej decyzji stanowiącej następnie podstawę do dochodzenia odszkodowania. Podobne kryterium zastosowano do organu niesądowego w pkt 3 tego przepisu, skoro chodzi tu o sytuację, gdy ten organ niezasadnie dokonał zatrzymania, co stwierdził sąd w toku kontroli zażaleniowej, albo gdy nie rozpoznawał zażalenia na zatrzymanie (por. D. Świecki (w:) B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2022, komentarz do art. 554 - teza 15; por. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r., IV KK 477/20, baza orzeczeń Supremus).

Implikacją przedstawionych powyżej rozważań Sądu Najwyższego było orzeczenie na posiedzeniu o oddaleniu w formule kwalifikowanej - jako oczywiście bezzasadnej wniesionej w tej sprawie kasacji.

Ponadto rozstrzygnięto o kosztach sądowych postępowania kasacyjnego.